

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Het verdragen van het ontoereikend zijn

baar. Als laatste komt Simons zelf aan het woord. De werkreis die hij heeft gemaakt, had hij van tevoren niet kunnen bedenken. Er was ongemak maar het was de reis zeer waard.

Terugblikkend op deze dag ben ik geraakt door Simons' jarenlange inzet ons therapeuten middels dit soort congressen te laten groeien. Ook dit afscheidscongres is daar een voorbeeld van. Simons heeft in mijn beleving zijn ambacht verstaan en voorgeleefd. Dat op de verwachte kennisoverdracht vandaag gedeeltelijk werd beknibbeld door een warme ode aan

Simons' persoon en loopbaan, waardoor het thema 'ontoereikendheid verdragen' soms meer naar de achtergrond verdween, is dan ook prima te verdragen.

Froukje Prins is als systeemtherapeut werkzaam bij Eleos. Email: froukje.prins@eleos.nl

Literatuur

Oenen, F.J. van (2019). *Het misverstand psychotherapie*. Amsterdam: Boom.

Eigenzinnige ideeën en verrassende interventies bij hoog conflict na scheiding

Studiedag georganiseerd door de Interactie-Academie
[Antwerpen, 15 november 2019]

Birgit Bongaerts

De Interactie-Academie organiseerde deze studiedag naar aanleiding van de pensionering van Lieve Cottyn. Ellen Reijmers, directeur bij de Interactie-Academie, belichtte om te beginnen Cottyns loopbaan als psycholoog, systeemtheoretisch psychotherapeut en staflid. Cottyn werkte een vorm van systemische hulpverlening uit als antwoord op moeilijke en complexe ouderschaps- en gezinsreorganisaties na partnerscheiding. Ze heeft hiermee een belangrijke en originele bijdrage geleverd aan het werken met gezinnen in situaties van hoog conflict na scheiding.

Het programma was goed gevuld met plenaire lezingen en workshops. De twee ochtendlezingen weerspiegelden de keuze voor een sociologische verkenning van het

thema. De maatschappelijke ontwikkelingen op gebied van echtscheiding en gezinnen hebben immers impact op de beleving van de gezinsleden. Bepaalde opvattingen en ideeën over 'een goede ouderschapsreorganisatie' kunnen domineren en druk zetten op ouders, kinderen en betrokkenen. Allen, ook wijzelf, werken mee aan deze druk door bepaalde ideeën over het gezin te onderschrijven. 'Gezinssociologisch onderzoek kan ons helderheid en inzicht verschaffen in de vele betekenislagen van ouderschap na scheiding,' aldus dagvoorzitter Mieke Faes, staflid bij de Interactie-Academie.

Sofie Vanassche, gezinssocioloog, verbonden aan KU Leuven en Artevelde Hogeschool, vertelde over haar onderzoek naar de invloed van scheiding op gezinnen van vandaag de dag. We kunnen niet spreken over dé scheiding, want ieder gezinslid maakt zijn of haar eigen scheiding door. De hedendaagse voorkeur voor gedeeld verblijfs-co-ouderschap is niet zomaar ontstaan. Deze voorkeur hangt samen met veranderde invullingen van de genderrol. Nog niet zo lang geleden werd het verblijf voornamelijk aan moeders toegekend. Zij

Eigenzinnige ideeën en verrassende interventies bij hoog conflict na scheiding

kregen als vanzelfsprekend de zorgende rol. Tegenwoordig kunnen vaders hun deel in de zorgende rol niet alleen opeisen, maar wordt die verantwoordelijkheid hun door de wetgever ook gegeven.

Er wordt algemeen van uitgegaan dat de gelijke verdeling in verblijfstijd tussen vader en moeder de meest wenselijke situatie is. Vanassche onderzoekt of dit wel klopt. Gedeeld ouderschap maakt vader en moeder als persoon inderdaad gelukkiger. Als ze al een goed contact hadden met hun kinderen, dan blijft deze band goed. Voor kinderen is het verhaal complexer. Zij zijn, verrassend genoeg, gemiddeld niet gelukkiger door de gelijke verblijfstijd. Dit heeft niet te maken met de scheiding op zich maar met vele andere factoren, bijvoorbeeld ruzies die niet stoppen, financiële moeilijkheden, ouders die niet goed in hun vel zitten.

Inge Pasteels, gezinssocioloog bij Hogeschool PXL Hasselt, vertelde over haar onderzoek naar hoe de beleving van hoog conflict na scheiding verdere relaties kan kleuren in problematische zin. Bij ongeveer de helft van de echtscheidingen bleek gezamenlijk overleg moeilijk of onmogelijk. Werken met solo-ouderschap is in die situaties volgens Pasteels te verkiezen. Emotie en verlies van rationaliteit van vele betrokkenen doet mensen een scheiding ervaren als een hoogconflictscheiding. De reorganisatie van het ouderschap en het welzijn van de kinderen is niet de bron van het hoog conflict op zich. Door hier enkel de nadruk op te leggen raken vele andere factoren uit het vizier, zoals de houding van familie, starheid van de ouder en geweld. Pasteels riep op tot bescheidenheid en afbakening van doelen van de hulpverlening. Het conflict is belastend, en hulpverlening moet zich eerst richten op de conflicthantering in plaats van op ouderschapsreorganisatie.

Uit het rijke aanbod van workshops koos ik voor die van Ilse Janssen, klinisch psycholoog, systeemtheoretisch psychotherapeut bij Aleph Psychotherapie en geassocieerde trainer bij de Interactie-Academie. Ze werkt met een van beide ouders. Ze biedt een veilige context waarin de ouder zijn of haar last vanuit het ex-partnerschap en de breuk kwijt kan. De transitie van scheiding is plots, onverwacht en pijnlijk. Daarnaast en tegelijkertijd loopt in dezelfde begeleiding ook het oudertraject. Het doel van de partner-ouderopdeling is de ouder te ondersteunen in het aangaan van een goede relatie met de kinderen, het kunnen luisteren naar wat kinderen lastig vinden en uit het gezin van de andere ouder te blijven. Het conflict wordt geëxternaliseerd als de boosdoener. Een denkbeeldige muur symboliseert het niet tussenkomen in het gezin van de ander.

Janssen vertelde met enthousiasme over het bondgenootschap dat ze met een ouder tot stand wil brengen. Ze sprak over therapie met de fluwelen handschoen: streng en begripvol, steunend en confronterend, samen tegen het conflict. Het vraagt weerbaarheid van de therapeut. Er zijn immers vele betrokkenen die over de muur zullen meekijken, bijvoorbeeld begeleiders van een van beide ouders of de school van de kinderen.

Hilde Hertecant, kinder- en jongerenpsycholoog en systeemtheoretisch psychotherapeut, en vrijwilliger bij de Scheidingschool, werkt met het kind. Ze bewaakt haar positie door de ouder die de begeleiding vraagt, in te zetten als co-therapeut om het kind te helpen zijn last uit te spreken. Dit laatste vraagt een goede en grondige afstemming met beide ouders. Hertecant legde uit hoe zij zorgzaam en zeer bedachtzaam onderhandelt. Ook zij werkt met de metafoor van de muur voor solo-

Eigenzinnige ideeën en verrassende interventies bij hoog conflict na scheiding

ouderschap. Middels creatieve werkvormen begeleidt ze de kinderen zich weerbaar op te stellen.

Met Justine van Lawick, klinisch psycholoog en systeemtherapeut, en Erik van der Elst, dramatherapeut en systeemtherapeut, beiden werkzaam in het Lorentzhuis te Haarlem, konden we meeleven met de knel waarin kinderen terecht kunnen komen bij hoog conflict na scheiding. Via een toneelstukje hoorden we de stemmen van verschillende betrokkenen van het gezin in scheiding. Daarna volgde een lezing door Van Lawick. Door een brede dialoog op te zetten wordt getracht de druk van de vele oorverdovende en verstommende stemmen te minderen. De setting is de groep waarin familie- en netwerkleden spreken met elkaar en met het kind. Het is geen zoektocht naar waarheid. Het is samenwerken aan weerbaarheid van de kinderen en aan het besef hoe de inzet en betrokkenheid van diverse betrokkenen de strijd ongewild kunnen verhogen. Het kind is een actieve actor binnen het geheel. De netwerkleden, ouders en kinderen gaan niet alleen in dialoog, ze worden aan het werk gezet om uit de knel te geraken. Familie en netwerkleden kijken naar wat ze zelf kunnen doen en niet hoe ze de ander kunnen veranderen.

De dag eindigde met een interview van Cottyn door Thomas Fondelli, klinisch psycholoog, systeemtheoretisch psychotherapeut en geassocieerde trainer bij de Interactie-Academie. Enkele filmfragmenten lieten aan Cottyn de kans de studiedag op een persoonlijke manier af te ronden. Ze koos in haar loopbaan voor gezinnen en thema's waarvoor therapie niet scheen te werken. Ze zei hierover: 'Lastig is wat lastig

is voor hulpverleners die hun regels willen laten werken voor cliënten.' Cottyn verwacht zelfrelativering van hulpverleners: 'Wees je bewust van je eigen visie op gezinnen, en wees kritisch tegenover de dominante visie op het kerngezin als exclusieve gezinsvorm.'

Haar boodschap gaf een mooie samenvatting van de dag. Hoog conflict na scheiding vraagt om een stevige en heldere positie om zodoende steun te kunnen blijven bieden aan iedere betrokkene. Het conflict is het probleem, niet de ouders of de kinderen. Zij zijn gezonde mensen en kunnen, met hulp, werken aan de omgang met het conflict. Pas dan kunnen ze zoeken naar een gezinsvorm waarin ze met plezier het ouderschap beleven. De lezingen van de onderzoekers gaven stof tot nadenken over hoe mensen verbonden kunnen blijven met de grote systemen en vertogen. De workshops en de lezing van Van Lawick toonden ons methodische mogelijkheden.

De studiedag was een rijke bijdrage aan de systemische hulpverleningspraktijk en gaf veel ideeën voor het werk met ouders, kinderen, jongeren en jongvolwassenen met ervaring met hoog conflict na scheidingen. De inspirerende en deskundige bevologenheid van Cottyn is duidelijk nog niet uitgewerkt. Ze belooft ons een boek. Ik kijk er al naar uit.

Birgit Bongaerts is klinisch psycholoog en systeemtheoretisch psychotherapeut in eigen praktijk en Groepspraktijk Interactie-Academie. Ze is geassocieerde trainer bij de Interactie-Academie. E-mail: birgit_bongaerts@hotmail.com.